Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומערירען אונד דער פרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם עמפּפֿאנגע דעם ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט זיך אין פ ע ס ט אלט-גאססע נו' 1.
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.

י י ד י ש ע פּעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דרייאמאל וואָכענטליך
מאנטאג, מיטטוואָך אונד פֿרייטאג.

אונד קאָסטעט
פֿיר עסטעררייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 " "
פֿיערטעליאהר 2 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.

פֿיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פֿיערטעליאהר 2 " " 75 " " "

Nr. 99, זיעבענטער יאהרגאנג — פעסט, מיטטוואָך י' כסליו ה.ת'ר'ל'ו'. — Pest, den 8. Dezember 1875.

גענגען דיא ארמעע.

פֿאָרגעסטערן וואורדען אים עסטעררייכישען רייכסראטהע מעהרערע רעדען גענגען דיא ערהאלטונג דער גראָסען געמיינזאמען ארמעע געהאלטען, אונד אים אונגארישען רייכסטאגע איזט דער בעריהמטע דעפוטירטע מאקס א י ר מ ע נ י מיט איינער העפֿטיגען רעדע גענגען דיא קאָסטשפּיעליגע ערהאלטונג דער האָנוועד-ארמעע אייפֿגעטרעטען.

אים עסטעררייכישען רייכסראטהע האבען יעטצט דיא באָדשעט-פֿערהאנדלונגען בעגאָננען. בייא דיעזער געלעגענהייט היעלט דער דעפוטירטע ק ל ע פּ ש איינע לאנגע רעדע גענגען דיא פֿיעלען מיליטער-אויסגאבען. ער זאגטע, דיא ערהאלטונג דער גראָסען געמיינזאמען ארמעע ריכטע אונס צו גרונדע, עהע וויר אויף דעם שלאכטפֿעלדע אונטערליעגען. דיא גראָסע ארמעע מוס דען שטאאט צו גרונדע ריכטען! — אויך דער דעפוטירטע ש ט י ד ע ל שפּראך גענגען דיא פֿיעלען מיליטער-אויסגאבען אונד אין איינער שאָנען רעדע האטטע ער דיא אויספֿיהרונג דעם דאָקטאר פֿישהאָפֿ'שען נייען וועלט-פּלאנעס אנעמפּפֿאָהלען. — דער דעפוטירטע ד ו נ א י ע ו ס ק י ערווידערטע היערויף, דאס מיט דער ארמעע-פֿערמינדערונג ניכט עסטעררייך, זאָנדערן דייטשלאנד אונד רוסלאנד אונד נאָך אנדערע עראָבערונגס-זיכטיגע שטאאטען דען אנפֿאנג מאכען מיסטען.

אים אונגארישען רייכסטאגע קאמען וויעדער נאך ערלעדיגונג דער אונטעררייכטס-אויסגאבען דיא האָנוועד-אויסגאבען צור פֿערהאנדלונג. וויא זיך אונזערע לעזער ערינגערן, זאגטע העררר טיסאָ פֿאָר צווייא יאהרען, דאס אללע מיניסטער שפּארען זאָללען, נור ניכט דער אונטעררייכטס- אונד דער האָנוועד-מיניסטער; דענן איינע געבילדעטע יוגענד אונד איינע האָנוועד-ארמעע מיססען וויר אונטער אללען אומשטענדען האבען. פֿיעלע "שווארצגעלבע" זינד בערייטס גענגען דיא האָנוועד-ארמעע אייפֿגעטרעטען, אינדעם זיא זאגטען: "אונגארן בריינכע דאהער דיעזע אונגארישע זעלבסטשטענדיגע ארמעע, אום מיט דענזעלבען איינסט איינע רעוואָלוציאָן גענגען עסטעררייך צו שטיפֿטען. ווענן עסטעררייך איהרע פֿאָרדערונגען ניכט בעוויללינגען ווירד, ווירד זיא זיך מיט דער האָנוועד-ארמעע יענע פֿאָרדערונגען ערקעמפּפֿען." — דיא אויסערסטלינקען זאגען בייגאהע דאסזעלבע. "דיא האָנוועד-ארמעע (זאגען זיא) מוס אונזערע זעלבסטשטענדיגקייט בעוואכען; זאָבאלד ע ס ט ע ר ר י י ך א ו נ ז ע ר ע זעלבסט-שטענדיגקייט אנגרייפֿט, פֿערטהיידיגען וויר אונס מיט אונזערער אייגענען ארמעע." דיא ליבעראלען ווינשען איינע האָנוועד-ארמעע אויס מעהרערען גרינדען: 1) ווערדען דיא אונגארישען סאָלדאטען, וועלכע צור געמיינזאמען ארמעע קאָממען, דאָרט נור דייטש הערראנגעבילדעט: אונגארן מוס אבער אויך איינע בעזאָנדערע ארמעע מיט אונגארישעם קאָממאנדאָ האבען. — 2) זאָללטע אונגארן פֿאָן רוסלאנד אָדער איינעם אנדערן אויסווערטיגען פֿיינדע אנגעגריפֿפֿען ווערדען, דאנן קאנן דיא האָנוועד-ארמעע איינע הילפֿע פֿיר דיא געמיינזאמע ארמעע זיין, אום אונזער לאנד גענגען דען פֿיינד צו פֿערטהיידיגען.

יעדענפֿאללס עקסיסטירט אין אונגארן קיים איינע אונגארישע פּאָליטישע פּארטייא, וועלכע זיך געטרויען ווירדע, גענגען דיא האָנוועד-ארמעע אייפֿצוטרעטען. עס עררעגטע דאהער אין דער מאָנטאג-זיטצונג דעם אונגארישען רייכסטאגעס אונגעמיין גראָסעס אייפֿזעהען, אלס מאקס א י ר מ ע נ י (דער צווייטע אנפֿיהרער דער שעננעי-פּארטייא) מיט איינער העפֿטיגען רעדע גענגען דיא קאָסטשפּיעליגע ערהאלטונג דער האָנוועד-ארמעע אייפֿגעטרעטען וואר.

העררר א י ר מ ע נ י זאגטע: "ווענן אויך אונגארן זיין צאָלל- אונד האנדעלס-וועזען פֿערבעססערן אונד זאָגאר איינע אונגארישע זעלבסטשטענדיגע נאָטען-באנק האבען זאָללטע — דאנן ווירדע עס נאָך אימממער אן געלד-מאנגעל ליידען, וויל דאס געלד נור פֿאָן דען פֿיעלען גראָסען ארמעען אייפֿגעפֿרעססען ווירד. אויך בייא דיעזער האָנוועד-ארמעע קאָננטע מאן יעהרליך בארע 5 מילליאָנען ערשפּארען! דאס האָנוועד-געזעטץ לויטעט, דאס דיא האָנוועד-רעקרוטען צו דען עקסערציערונגען נור אויף 8 וואָכען איינבעריפֿען ווערדען זאָללען — דער האָנוועד-מיניסטער בעהאָלט אבער דיא צו דען איבונגען איינבעריפֿענע האָנוועד-קאוואללעריע פֿאָללע 6 מאָנאטע, וואס יעהרליך 2 מילליאָנען קאָסטעט. דיעזע 2 מילליאָנען קאָננטען לייכט ערשפּארט ווערדען! — ווענן מאן נון אויך דיא האָנוועד'ס צוערסט אין דער געמיינזאמען ארמעע עקסערציערען אונד אויסבילדען לאססען קאָננטע, דאנן ווירדען וויר נאָך וייטערע 3 מילליאָנען ערשפּארען!"

"געעהרטעס הויז! (זאגטע אירמעני וויטער) אלס מאן דיא האָנוועד-ארמעע ערריכטעטע, גלויבטע מאן, וויר ווערדען יעהרליך 30000 רעקרוטען האבען, אונד מאן בערעכנעטע דאהער, דאס וויר באלד איינע 330000 מאנן שטארקע האָנוועד-ארמעע האבען ווערדען. נון צייגטע עס זיך אבער אין דען לעטצטען פֿערפֿלאָססענען יאהרען, דאס יעהרליך קיים 8000 רעקרוטען איינגערייהט ווערדען קאָננטען, אונד דיא האָנוועד-ארמעע, וועלכע יעטצט אויף 200000 מאנן שטארק בערעכנעט ווירד, ווירד באלד קיים 120000 מאנן שטארק זיין. אונד דאָך ווערדען דיא אויסגאבען נאָך אימממער זאָ בעוויערקשטעלליגעט, אלס העטטען וויר איינע 330000 מאנן שטארקע ארמעע אונד יעהרליך פֿרישע 30000 רעקרוטען! — אונגארן שטעללט יעהרליך פֿיר דיא געמיינזאמע ארמעע 42000 מאנן, פֿיר דיא רעזערווע 4200 מאנן אונד פֿיר דיא האָנוועד-ארמעע 8000 מאנן; וויא וועהרע עס נון, ווענן א ל ל ע רעקרוטען גלייך אין דיא געמיינזאמע ארמעע איינגערייהט ווערדען קאָננטען! זאָ וועהרע עס יא פֿיעללייכט דאָך בעססער! אללע רעקרוטען קאָממען צוערסט אין דיא געמיינזאמע ארמעע, צו וועלכער זיא אכט יאהרע אנגעהאָרען, דאנן נאך דען 8 דיענסט-יאהרען קאָממען דיא שאָן טיכטיג אויסגעלערנטען סאָלדאטען אין דיא האָנוועד-ארמעע; דיא דיענסט-יאהרע דער סאָלדאטען בעליפֿען זיך זאָמיט אויף 12 יאהרע! (דיא געמיינזאמע ארמעע זאָלל אלזאָ מיט דער האָנוועד-ארמעע פֿערמעהרט, אונד דיא ביזהעריגע איינריכטונג דער האָנוועד-ארמעע זאָלל אבגעשאפֿפֿט ווערדען!) וויר העטטען דאנן עבען איינע ארמעע אונד איינע לאנד-וועהר אין דערזעלבען וויזע וויא פּרייסען! — פֿרייליך מאכען פֿיעלע דיא איינווענדונג, דאס נור דיא האָנוועדס דיא וואָהרען היטער אונזערער קאָנשטיטוציאָן זייען; אבער זינד דען ניכט אויך, דיא אונגארישען קינדער וועלכע אין דער געמיינזאמען ארמעע דיענען, איהרעם פֿאטערלאנדע עבענזאָ טרייא? מאן קאנן עס יא אויך בייא דער געמיינזאמען ארמעע זאָ איינריכטען, דאס דיא אונגארן, וועלכע אין דיעזער ארמעע זינד, ניכט נאך עסטעררייך קאָממען, זאָנדערן היער אין דיעזעם בעצירקע בלייבען, אים וועלכעם זיא רעקרוטירט וואורדען. ווענן דיעזע רעגיערונג זיך ערהאלטען וויל, זאָ מאָגע זיא אָפּפֿען אונד עהרליך אייפֿטרעטען אונד דעם פֿאָלקע דיא וואהרהייט זאָגען, דאס דיא האָנוועד-ארמעע, וויא זיא הייטע געהט אונד שטעהט, דעם לאנדע מעהר שאדעט אלס נוטצען בריננגט."

נאך דיעזער אירמעני'שען רעדע ערהאָב זיך דער שטאאטס-סעקרעטער אים האָנוועד-מיניסטעריאום, העררר ערנסט ה אָ ל ל א ן אונד זאגטע: "דיא אונגארישען סאָלדאטען, וועלכע אין דיא געמיינזאמע ארמעע קאָממען, ווערדען דאָרט דייטש אונטעררייכטעט אונד דייטש קאָממאנדירט, אונגארן וויל אבער איינע עקסטרא אונגארישע ארמעע האבען. אונד דאנן העטטען וויר אויך נאך דעם אירמעני'שען פּלאנע קיינען קרייצער ערשפּארט: דענן, ווענן דיא געמיינזאמע ארמעע דורך דיא האָנוועד-ארמעע פֿערגראָסערט ווירד, דאנן ווערדען יא דיא קאָסטען דער געמיינזאמען ארמעע אום זאָ פֿיעל גראָסער זיין. בייא דער געמיינזאמען ארמעע מוס דער סאָלדאט פֿאָללע דרייא יאהרע בלייבען אונד פֿלייסיג עקסערציערען, אונד בייא דער האָנוועד-ארמעע נור אכט וואָכען."

מיניסטער-פּרעזידענט טיסאָ ערווידערטע, דאס עס אונגארן ניכט צו פֿעראַרגען איזט, ווענן עס דיא אייגענען סאָלדאטען אין אייגענעם לאנדע אונד אונטער זיינעם אייגענען קאָממאנדאנטען האבען וויל. קאָניגליכער אלס דער קאָניג ברויכען וויר ניכט צו זיין, אונד ווענן דער קאָניג דיא האָנוועד-ארמעע הולדעט אונד זאָגאר ריהמט, דאנן ברויכען וויר אויך ניכט גענגען דיאזעלבע אייפֿצוטרעטען.

נון היעלט אויך דער האָנוועד-מיניסטער ס ע נ ד ע איינע רעדע, אום זיך גענגען דיא אנגריפֿפֿע אירמעני'ס צו פֿערטהיידיגען. ער זאגטע: "דיא האָנוועד-אינפֿאנטעריע האט וואָהל גענוג מיט איינער אכט-וואָכענטליכען איינאיבונג, אבער דיא האָנוועד-קאוואללעריע מוס איינע לענגערע עקסערציערונג האבען. — דיא אללערערסטע רעקרוטירונג ערגאב וואָהל 31000 מאנן אונד וויר גלויבטען דאהער, אין יעדעם יאהרע זאָ פֿיעל רעקרוטען צו האבען, דיעזע צאהל איזט אבער אויף 8000 רעקרוטען צוריקגעגאנגען. דאפֿיר אבער קאָסטעט אונזערע האָנוועד-ארמעע הייטע נור 6 מילליאָנען; וועהרענד זיא נאך דער ערסטען בערעכנונג 12 מילליאָנען געקאָסטעט העטטע."

ערנסט ש י מ אָ נ י שפּראך גענגען דיא געמיינזאמע ארמעע. ער זאגטע: "ווענן העררר אירמעני דען מוטה האט, גענגען א ו נ ט ע ן, נעמליך גענגען דאס פֿאָלק צו שפּרעכען, זאָ זאָלל ער אויך מוטה האבען, גענגען אָ ב ע ן צו שפּרעכען, דאס מאן דיא געמיינזאמע ארמעע פֿערמינדערן זאָלל. נאך אירמעני'ס פּלאן זאָלל יא זאָגאר דיא געמיינזאמע ארמעע דורך דיא האָנוועד-רעקרוטען נאָך פֿערגראָסערט ווערדען, דיא אונגארישען קינדער, וועלכע אין דער געמיינזאמען ארמעע פֿאָללע 8 יאהרע דיענען, זאָללען ערסט דאנן נאָך 4 יאהרע אין דער האָנוועד-ארמעע דיענען! וואָ שטעקט דא דיא ערלייכטערונג! דא ווירדע איך שאָן ליעבער דען פֿישהאָפֿ'שען פּלאן אננעהמען!"

היערויף קאם עס צור אבשטיממונג אונד אירמעני'ס פּלאן וואורדע מיט גראָסער מעהרהייט פֿערוואָרפֿען!

בינגס-האפט, וועסהאלב עס אים זיננע דעם געזעטצעס געשטאטטעט איזט, איהם אויס איינעם גאסטהויזע כשר-קאָסט צו האָלען. וויא אבער, ווענן דאס אורטהייל בערייטס געפאָללט איזט, אונד זאָ איין פראָממער באנקנאָטענ-פעלשער צו אייניגען יאהרען קערקערס פעראורטהיילט וואורדע! דא ווערע עס עבען ניכט מעהר געשטאטטעט, אויך דעם "גאָטטעספירכטיגסטען" פערברעכער כשר-קאָסט הערבייצושאפפען, דא דיא "שטרעפלינגס-קאָסט" פאָם געזעטצע פאָרגעשריעבען איזט אָהנע אונטערשיעד דעם ראנגעס אונד דעם גלויבענס! דא גיבטס נור איין מיטטעל: מאן לאָסט זיך קיין פערברעכען צו שולדען קאָממען אונד לעבט צו הויזע אין "גוטער ייִדישקייט." וויר מיססען עס איין פיר אללעמאל הערויסזאגען, דאס ווענן פערברעכער מיט איהרער "פראָממיגקייט" הערפאָרטרעטען, דיעס אויף אונס איינען זעהר טרויריגען איינדרוק מאכט. עס קאנן וואָהל פאָרקאָממען, דאס יעמאנד גאנץ אָהנע זיין פערשולדען אינ'ס אונגליק שטירצט אונד זאָגאר אין דען קערקער קאָממט. זאָלך' איין אינגליקליכער איזט ווירקליך בעדויערנסווערטה. אבער ווענן וואהרהאפטע פערברעכער מיט איהרער פראָממיגקייט קאָממען, דא ווירפט דיעס נור איינען שאטטען אויף דיא גאנצע יידישע פראָממיגקייט. דרענגט זיך דאָך יעדעם דיא פראגע אויף: ווענן דער מאנן ווירקליך זאָ פראָממ איזט, ווארום בעגינג ער דענן דיעס אָדער יענעס פערברעכען? אָדער איזט עטווא דאס פערברעכען מיט דער פראָממיגקייט פעראיינבאר? געוויס ניכט! וויר זאָגען אלזאָ: ווער פראָממ איזט, קאנן קיין פערברעכער זיין, אונד ווער פערברעכער איזט, דער בעגעהט עבען נאָך איין גראָסערעס פערברעכען, ווענן ער דען פראָממען שפיעלען וויללי. ענטוועדער — אָדער! איין פערברעכער אונד איין גוטער יידע לאססען זיך ניכט צוזאממענרייםען! (זאָ שרייבט איינע אונגארישע צייטונג, אין וועלכער אָפט "רשעות" פאָרצוקאָממען פפלעגט.)

* (מאן בעריטעט זיך דאָך צום קריעגע פאָר!) עס געהט עטוואס פאָר; וויר בעקאָממען פיר'ס פריה-יאהר דאָך אייגען געוואלטיגען קריעג. זאָ ווירד אים ראגוזא טעלעגראפירט, דאס דאס 2-טע יאָגער-באטאלליאָן, וועלכעס ביז יעטצט אין סט-פאָלטען געלאגערט ווארי, דאָרט איינגעטראָפפען איזט. אללע קאסערנען אונר פעסטונגען זינד מיט סאָלדאטען זאָ איבערפיללט, דאס זאָגאר איין באטאלליאָן דעם אינפאנטעריע-רעגימענטס נוממער 69 נאָך וויטער נאָך זידען הין פערלעגט ווערדען מוסטע. אן דער אונגאריש-עסטערייכישען זעע-קיסטע ווערדען גראָסע בעפעסטיגונגס-ארבייטען אין אנגריפף גענאָממען. — אללי, דיעס ווייזט וואָהל דאראויף הין, דאס דער אויפשטאנד אין דער הערצעגאָווינא אונד באָסניען דאָך ניכט פערלויפען ווירד, אָהנע דאס אונזערע מאָנארכיע צום איינגרייפען געצוואונגען ווערע. איין וויענער בלאטט מעלדעט זאָגאר, דאס אין באָסניען איינע געוואלטיגע בעוועגונג איזט, דא דיא בעפאָלקערונג, דיא פאָן דער טירקייא ניכטס וויססען מאג, דען אנשלוס אן אונזערע מאָנארכיע ווינשט. אין אייניגען וואָכען ווירד זיך איינע דעפוטאציאָן אויס באָסניען נאָך וויען בעגעבען, אום זיך זיינער מאַיעסטעט צו פיסען צו ווערפען אונד אום שוטץ צו ביטטען! דיעזע דאָפפעלטע בעוועגונג זאָוואָהל בעטרעפפס דעם מיליטערס אלס אין מיטטע דער בעפאָלקערונג ווירד "אָהנע קריעג" נימטער אבלויפען!

* (פאָסט-שטאָרונגען.) פיעלע אייזענבאהנ-שטרעקען זינד יעטצט פערשנייט וואָרדען, וועסהאלב דיא פאָסט-זענדונגען איינע שטאָרונג ערליידען.

געשעפטסבעריכט

פעסטער-פרייזע.

קוקורוץ נייער, אב באהנ-שטאציאָן 1·80—2·10 גולי פער צאָלל-צענטנער אונד פער קאססא.

האפער, נייער 2·20—2·30 גולי פער 50-פפר.

נערסטע פוטטער 2·35—2·45 גול., מאלצ-וואארע 2·75—3·20 גולד' פער 72 וויענער פפונד.

קאָרן 76—80-פפר. 3,10 — 3·20 גולד.

ווייצען פער פריה-יאהר 5·07—5·10 גולד.—

האפער פער פריה-יאהר 2·49 — 2·51 גולד.

קוקוקרוץ פער מאי-יוני 2·74—2·76 גולד.

מעהל-פרייזע (פער וויענער צענטנער זאממט זאק, פרייא אב פעסט:) נומ' 0: 13 גולד. 25 קר., נומ' 1: 12 גול. 75 קר., נ' 2: 12 גול. 25 קר., נ' 3: 11 גול. 25 קר., נ' 4: 10 גול. 40 קר., נ' 5: 9 גול. 25 קר., נ' 6: 8 גולד. 20 קר., נ' 7: 7 גול. 20 קר., נ' 8: 5 גולד. 80 קר., נ' 8½: 4 גולד. 80 קר., פיינע קלייע 2 גול. 20 קר., גראָבע קלייע 2 גולד. 10 קר.

הילזענפריכטע: גראָסע ווייסע באָהנען 3·75 גולד., צווערגעל 4,— לינזען 6 — 7 גולד. ערבסען 6 — 7 גולד' פער צטר., גרויער מאָהן 14½ גול. בלויער 16¼ גולי פער מעטצען. הירזע-בריין 3·75—3·90 גולד' פער צאָלל-צטר. הירזע(קאָלעש) 2 — 2·80 גולד. פער 82 פפד. לייגזאמען 11 גולד' פער 150 פפד. — האנפזאמען 3,60 — 2,80 גולד' פער 60 וויענער פפונד.

שפיריטוס נייע מעטהאָדע אים קליינען 35½—36 קר., אלטע-מעטהאָדע 36 — 37 קר.

צוועטשקען. האָכפרימא באָסנישע פאס-וואארע 10·50, פרימא 8·75 גולד.

צוועטשקענמוס (לעקוואר) 6—8 גולד.

ריבאָל דאָפפעלט-ראפפינירט 25 גולד. —

האָניג. געלייטערטער 21½ גולד., ווייסער 22 — 23 גולד. וואכס-האָניג 18½ גולדען.

וואכס. ראָזענייער 85 — 86 גולד., היעזיגער 94 —100 גולדען.

ווינשטיין, 28—30 גולדען. האָכגרעדיגער 34—35 גולדען.

אונשליטט (חלב) 28½—29 גולד.

ראָטה-קלעע 29—30 גולד.

קנאָפפערן: אונגארישע פרימא 18 גולד פער קיבעל. —

פעטראָלעאום: אין קליינעם 11 גולדען, אין גראָסעם 10.75 גולד.

פעסטער שלאכטפיעה-מארקט. בייא דעם אם 2-טען ד. מ. היער אבגעהאלטענען וואָכען-מארקטע וואורדען פערקויפט 765 אָכסען דאס פאאר פאָן 149—265 גול. 478 קיהע דאס פאאר פאָן 118—205 גול. 124 מעלק-קיהע דאס שטיק פאָן 69—167 גול., 708 שטיק שאפע דאס פאאר 9 — 15 גולד. רינדפלייש פער צענטנער 24 גולד.—קר. ביז 28 גולד. — קר.

הייטע וויר נאָטירען: אונגארישע קוה-הייטע 50—55 גולד. אָכסענהייטע טראָקענע 55—65 גולד. קאלבפעללע שטאדט-וואארע 115 גולד. ראָסהייטע 5½—11 גול.

שאפפעללע, דייטש-וואָללינע שאפפעללע צו 3·20—3·82 גולדען פער פאאר. סערבישע אונד טירקישע שווערע צו 126—135 גולד. באנאטער 135—145 גולדען פער 102 שטיק.

נייס-פעללע 190 גולד.

לעדער, פפונדהייטע איבער 40-פפד. 104—105 גול. איינמאל פעריזעטצטע טערצען פאָן 20—25-פפד. 104—105 גולד., צווייאמאל פעריזעטצטע טערצען 25—33-פפד. 99 — 102 גולד. דרייאמאל פעריזעטצטע טערצען פאָן 30—36-פפד. 105—107 גולד. קוה-הייטע נעצאָגענע 12—14 פפד. 125—135 גולדען, נאגין פיינע 148—150 גולד.

וויענער פרייזע.

ריבאָל 25 —25½ גולדען. —

ליינאָל 19½ גולדען.

פעטראָלעאום 10¼ גולד.

שפיריטוס 37 קר.

ווייצען אונפערענדערט. פערקויפט 30000 צטר. פרייזע באנאטער 84—85-פפד. 5·30 — 5·40 גולד' אין וויען פער צטר.

קאָרן, נידער 78—79-פפינדיג 3·50—3·60 גולד' פער 80 וויענער פפד.

האפער אונגארישער אונגערייטערטער אב וויע 50-פפד. 5·10—5·25 גולדען פער צטר'.

קוקורוץ באנאטער אב וויען פער צטר' 2·80 -3 גולד. —

נערסטע סלאָוואקישע אין וויען 70—73-פפד. 3·70—3·75 גולד. פער מעטצען.

ווייצענ-מעהל, נומ' 0: 13—14 גולד., נ' 1: 12½—13½ גול., נ' 2: 11—12 גול. נ' 3: 9·25 — 10,25 גולד' פער וויענער צטר.

קאָרנ-מעהל, נומ' 1: 9—9½ גול., נומ': 2: 7¼ — 8 גולדען פער וויענער צטר.

לאָטטא-ציעהונג פאָם 4-טען דעצעמבער 1875.

אָפען	36	35	29	4	27
לינץ	55	88	44	38	86
טריעסט	78	42	9	57	52

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע	קוואליטעטס-געוויכט	פער צאָלל-צטר
ווייצען, נייער באנאטער	81	4.40—4.30
" "	82	4 55—4.45
" "	83	4.80—4.70
" "	84	5.—4.90
" "	85	5.20—5.10
" "	86	5 30—5,25
" "	87	—.—.—
" טהייס	81	4.55—4.45
" "	82	4.65—4 60
" "	83	4 90—4.80
" "	84	5 10—5.—
" "	85	5,25—5.15
" "	86	5,35—5.30
" "	87	—.—.—
" פעסטער באָדען	81	4 35—4 25
" "	82	4.45—4.40
" "	83	4.75—4 60
" "	84	4,95—4 85
" "	85	5,15—5,05
" "	86	5,25—5 20
" "	87	—.—.—
" ווייסענבורגער	81	4 55—4.45
" "	82	4.70—4.60
" "	83	4.90—4.80
" "	84	5.10—5.—
" "	85	5.25—5.15
" "	86	5.35—5.30

פריכטע	קוואליטעטס-געוויכט	פער מעטצען
קאָרן	80	3.30—3.20
נערסטע מאלץ	72	3 30—2 70
נערסטע פוטטער	72	2.55—2.35
האפער	50	2 27—2.22
קוקורוץ באנאטער	פער מעטצען	2 25—2.20
" נייער	" צענטנער	—.—.—
הירזע	50	2.10—2.—

ווייצען מאטט פער דעצעמבער		—.—
קאָרן " פריהיאהר	צ.-צטר.	5 07—
קוקורוץ " דעצעמבער		—.—
נערסטע " מאי-יוני	80 פפד.	2.74—
האפער "		— —
" דעצעמבער	78 פפד.	.— —
" פריהיאהר		2 49—
רעפס " אינ.-מעטט.		—.—

באללען-מעהל

	פל.	קר.
נוממער 0	23	50
" 1	22	60
" 2	21	70
" 3	19	90
" 4	18	40
" 5	16	40
" 6	14	50
" 7	12	80
" 8	10	30
" 8½	8	50
שפיריטוס: אלטע מעטהאָדע פרעסהעפע		37 —
" נייע " קארטאָפפעל		34.50

קורז-טאבעללע פאָם 4. דעצעמבער.

געלד-קורז

	פל.	קר.
זילבער-אשיא	104	90
דוקאטען	5	31
עסטרייך-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פראנקס)	9	09
נאפאָלעאָנדאָר	9	09
פרייסישע טהאלער (קאססענאנווייזונגען)	1	69
רוסישע רובעל	1	50

לאָזע.

	פל.	קר.
1839-ער ראָטהשילד-לאָזע גאנצע	—	—
דעטטאָ " פינפטעל	—	—
1854-ער 4 פערצענטיגע שטאאטס-לאָזע	106	—
1860-ער " " גאנצע	110	90
דעטטאָ " פינפטעל	117	75
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	—	—
דעטטאָ " 50 "	--	50
כאָסאָ רעגנעמענשיינע	21	50
פירקען-לאָזע	—	
קרעדיט-לאָזע	166	25
קלארי-לאָזע צו 40 גולדען	25	75
דאָנוי-דאמפשיפפ-פאהרט-לאָזע	92	50
אינסברוקער לאָזע	18	—
קעגלעוויטש " צו 10 גולדען	13	—
קראקויער " " 20	14	75
אָפנער " " 40	25	50
פאלפפי " " 40	25	—
רודאָלפס-לאָזע " 10	13	50
סאלם-לאָזע " 40	36	—

לאָזע.

	פל.	קר.
זאלצבורגער לאָזע צו 20 גולדען	17	—
סט. גענאָיס " " 40	27	25
סטאניסלויער " " 20	16	—
טריעסטער " " 100	112	—
דעטטאָ " " 50	57	—
וואלדשטיין " " 20	21	—
ווינדישגרעטצער " 20	—	—
אונגארישע פרעמיען-לאָזע צו 100 גולד.	75	50
דעטטאָ צו 50 גולדען	74	50
וויענער לאָזע	101	50

ווערטה-פאפיערע.

	פל.	קר.
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	80	60
טעמעשוואר-באנאטער	80	—
זיעבענבירגישע	79	—
גאליציישע	86	25
בוקאָווינער	84	—
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	100	75
וויינצעהענט-אבלאָזונגס-אָבליגאציאָנען	75	—
פפאנדבריעפע דער אונגארישען באָדענקרעדיט-ריט צו 5 איינהאלב פערצענט	86	—
דער אונגארישען היפאָטהעקען-באנק צו 5 איינהאלב פערצענט	79	—
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונד איינהאלב פערצענט	85	75
דעטטאָ צו 6 פערצענט	87	50
דער פעסטער קאממערציאל-באנק	88	25

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS

Budapest, 1875. Druck v. M. Burian, Marokkanerhof.

פֿראגען: ווענן דיא זימולטאנ-שולען ווירקליך אום דיא רעליגיאָן זיך ניכט קיממערן, ווארום זינד זעלבע עבען נור זאָננטאג געשפֿערט? ווארום דענן ניכט מיט גלייכעם רעכטע זאמסטאג?

* (רעטטונגס-פלאן איינעס אייסערסט-לינקען.) באראָן באלדאשי געהאָרט צו דען הויפּט-פּראָיעקטענ-מאכערן דער אייסערסט לינקען. נייעסטענס טראט ער מיט איינעם פּראָיעקטע אויף: וויא דענן דאס געריכטס-וועזען אין אונגארן "שנעלל אונד גוט" הערגעשטעללט ווערדען קאָננטע. ער מאכט נעמליך דען קאָמישען פֿאָרשלאג, דאס דער ריכטער פֿאָן יעדעם פּראָצעססע, וועלכען ער ערלעדיגט, איינע געביהר פֿאָן 25 קר' ביז 25 גולדען איינהעבע. יע גראָסער דיא סוממע איזט, אום וועלכע דער פּראָצעס געפֿיהרט ווירד, דעסטאָ האָהער זאָלל דיא געביהר פֿיר דען ריכטער זיין. זאָ (גלויבט דער אייסערסט לינקע באראָן) ווערדען זיך דיא ריכטער איילען, דען פּראָצעס צו בעענדיגען, דאמיט זיא איהרע געביהרען מאָגליכסט שנעלל איינשטעקען קאָננען. — אבער דער הערר באראָן פֿערגיסט היעביי מאנכע פּונקטע. זאָללטע עס איינגעפֿיהרט ווערדען, דאס דער ריכטער פֿיר יעדען פּראָצעס איינע געביהר בעקאָממע, דאנן דירפֿטע דאס געריכטס-וועזען וואָהל "שנעלל" ווערדען, ניכט אבער צוגלייך אויך "גוט". דיא ריכטער ווערדען זיך עבען ניר בעאיילען, דיא פּראָצעססע, דער געביהרען וועגען, "מאָגליכסט-שנעלל" צו ערלעדיגען, אָהנע זיך דארום צו קיממערן, דאסס דאס אורטהייל אויך "גוט" זייא. וואס איבערהויפּט "שנעלל" געארבייטעט ווירד, קאָממט יאָ זעלטען גאנץ "גוט" הערויס. צווייטענס שטעהט פֿאָלגענדעס צו בעפֿירכטען: דיא ריכטער ווערדען נעמליך איממער נור נאך יענען פּראָצעססען גרייפֿען, פֿיר וועלכע איינע געביהר פֿאָן 25 גולדען בעשטיממט איזט, וועהרענד דיא קליינען פּראָצעססע מיט איהרען בלאָס 25 קר'-געביהרען זעהר לאנגע אונערלעדיגט בלייבען ווירדען. עס ווערדען זאָנאך עבען דיא ארמען לייטע מיט איהרען קליינען פּראָצעססען יאָהרע הינדורך ווארטען מיססען, ביז איין ריכטער, אום נור 25 קרייצער, איהרער זאכע זיך ערבארמען ווערדע. אונד דאס זאָללטע מאן דאנן נענגען: פֿערבעססערונג דעם געריכטס-וועזענס! ניין! דאס ווערע פֿיעל עהער איינע פֿערשלעכטערונג דעם געריכטס-וועזענס! איבריגענס עראיננערט אונס דער הערר באראָן גאנץ אן דיא האָהע ווייזהייט דעם טירקישען סולטאנס. ווענן דיעזער קראנק ווירד, לאָסט ער נעמליך זיינען לייב-אָרצטען קיינען קרייצער געהאלט צאהלען, דאמיט זיא זיך יאָ רעכט זעהר בעאיילען זאָללען, איהן וויעדער געזונד צו מאכען! באראָן באלדאשי קאָננטע עבענפֿאללס זאגען: איין ריכטער מיססע מיט ניכטערנעם מאגען בלייבען, ביז ער וועניגסטענס 10 פּראָצעססע געשליכטעט האבען ווירד! דאס ווערע געוויס נאָך איין בעססערעס מיטטעל, אום דיא ריכטער צום "שנעללען ארבייטען" צו נאָטהיגען!

* ("גט" אונד וויעדער "גט"!) ניכט וועניגער אלס דרייאונדצוואנציג עהע-שיידונגס-פּראָצעססע ליעגען דעם אָבערסטען געריכטסהאָפֿע פֿאָר, איבער וועלכע ער דיעזער טאגע צו ענטשיידען האבען ווירד. עס קאָממען היעביי גאר בעזאָנדערע אינטערעססאנטע פֿאָללע צום פֿאָרשיינע. אם מייסטען זינד דיעס הייראטען, וועלכע געגען דען וויללען דער עלטערן איינגעגאנגען וואורדען. זאָ דרענגט יעטצט איינע פֿרויא אויף שיידונג, וועלכע איינען יונגען מאנן געהייראטעט האט, דען זיא זיך זעלבסט געוועהלט האטטע. דיא עלטערן וואָללטען דיעס וואָהל ניכט צוגעבען, דאָך דאס מעדכען מאכטע איינען "זעלבסטמאָרד-פֿערזוך", אונד ערצוואנג זאָ דיא איינוויללינגונג דער עלטערן. נון זינד בלאָס וועניגע וואָכען זייט דער הייראטה פֿערשטריכען, אונד דיא פֿרויא האט בערייטס איינען שיידונגס-פּראָצעס איינגעלייטעט! איין צווייטער פֿאלל איזט, וויא זאָוואָהל דיא עלטערן דעם יונגען מאננעס, אלס דיא עלטערן דעם מעדכענס געגען דיא הייראטה וואַרען. דא בעאיילטע זיך אבער דאס יונגע פּאאר אונד מאכטע עבען איינען "דאָפּפּעלטען זעלבסטמאָרד-פֿערזוך." בעפֿאָר מאן דיא "נאררען" שטערבען ליעסע, גאבען דיא עלטערן בייערזייטס נאָך, דאס זיא זיך געגענזייטיג "האבען" זאָללען. אונד וואס איזט דאס ענדע? זאָוואָהל דער יונגע עהע-מאנן אלס אויך דיא יונגע עהע-פֿרויא דרינגען נון אויף שיידונג, דא זיא זאָנסט וויעדער איינען "זעלבסטמאָרד-פֿערזוך" בעגעהען ווירדען. אונטער דיעזען דרייאונדצוואנציג שיידונגס-פּראָצעססען זינד עס 17 פֿרויען אונד נור 6 מענגער, וועלכע דיא שיידונג פֿאָרדערן. מאן קאָננטע זיך דא דאָפּפּעלטעס דענקען. ענטוועדער זינד דיא מייסטען מענגער שלעכט, וועסהאלב זאָ פֿיעלע פֿרויען דיא שיידונג פֿאָרדערן, אָדער אבער עס זינד אין דער טהאט דיא פֿרויען שלעכט, דאָך זינד דיא מענגער ביי וויטעם געדולדיגער, אום זאָפֿאָרט דיא שיידונג צו פֿערלאנגען. איבריגענס האט יאָססען אין אונזערעם "פֿאלליעטאָן" פֿאָללקאָממען רעכט, ווענן ער זאגט, דאס זאָלכע הייראטען, וועלכע געגען דען וויללען דער עלטערן געשלאָססען ווערדען, קיינע גליקליכע זיין קאָננען.

* (צום אנדענקען האָרנ'ס.) דיעזער טאגע האט דיא נאציאָנאל-אָקאָנאָמישע געזעללשאַפֿט אין פּאריז איינע זיטצונג אבגעהאלטען. ביי דיעזער געלעגענהייט וואורדען דעם אנדענקען האָרנ'ס, וועלכער מיטגליעד דיעזער געזעללשאַפֿט וואר, פֿיעלע זעהר לאָבענדע רעדען געווידמעט. דא זיעהט מאן, דאס האָרן אויך אין פּאריז אלס גראָסער געלעהרטער געהאלטען וואורדע.

* (איין גייסטליכער אלס מאָרדער.) אין באָרהידא (סאטמארער קאָמיטאט) פֿערזעטצטע דער דאָרטיגע גייסטליכע זיינעם קוטשער מיט איינער האקע זאָלכע היעבע אויף דען קאָפּף, דאס דערזעלבע בינגען וועניגען טאגען שטארב. דער גייסטליכע הערר איזט נאטירליך איינגעשפּערט וואָרדען, אונד ווירד דערזעלבע ניגמעהר צייט האבען, איבער דאס פֿערבאָט: "דיא זאָללסט ניכט מאָרדען!" נאכצודענקען אונד דיא שאָנסטען פּרעדיגטען זיך צוזאממענצושטעללען. וויא עס הייסט, האט דער קוטשער גאר מאנכע "אונזויבערע געשיכטע" איבער זיינען גייסטליכען העררן געוואוסט, אונד דאס וואר עבען זיין אונגליק. דער גייסטליכע פֿירכטעטע נעמליך, דער קוטשער ווערדע איהן פֿריהער אָדער שפּעטער פֿערראטהען, וועסהאלב ער דענזעלבען טאָדט שלוג, אום איהם איין פֿיר אללעמאל דען מונד צו פֿערשטאָפּפֿען. פֿרייליך, פֿיעל האט דער גייסטליכע הערר היעדורך קוים געוואָננען!

* (אויך איינע "ליעבענסווירדיגע" טאָכטער!) אין אגראם פֿאנד דיא פּאָליצייא דיעזער טאגע איינען אלטען גרייז אין איינעם קעללער, דער, אָהנע קליידונג אונד אָהנע שפּייזע, בערייטס דעם טאָדע נאהע וואר. וואס יעדאָך היעביי דאס אונערהאָרטעסטע, איזט דער אומשטאנד, דאס דער אונגליקליכע גרייז פֿאָן זיינער אייגענען טאָכטער אין דען קעללער געשפּערט אונד דעם הונגער-טאָדע איבערליעפֿערט וואורדע. פֿאָרלייפֿיג האט מאן נאטירליך דען פֿאטער בעפֿרייט אונד דיא טאָכטער איינגעשפּערט. האָפֿפֿענטליך ווירד דיא שטראָפֿע קיינע געריגגע זיין!

* (ראזשא שאנדאָר,) דער וויא בעקאננט, צור לעבענסלענגליכען קערקער-שטראָפֿע פֿעראורטהיילט וואורדע, זאָלל זעהר געבראָכען זיין. אבער אן וויטץ פֿעהלט עס דעם אלטען רייבער דאָך ניכט. יינגסט זאגטע ער צו זיינעם קערקער-מייסטער: "האָרען זיא דאָך, איך מאג מעהר פֿאָן דיעזעם עלענדען לעבען ניכטס וויססען. זיא קאָננטען מיך אויף צווייפֿאבע ווייזע פֿאָן דעמזעלבען בעפֿרייען: ענטוועדער זיא טאָדטען מיך, דאנן איזט אללעס צו ענדע; אָדער זיא געבען מיר איין מעססער, דאס איך זיא טאָדטע, דאמיט מאן מיך איפֿהענקע!" — "איך קאנן דיעזען דאָפּ-

---

איינע צו טריריגע שטיממונג ערצייגט. אם שבת איזט טרויער אונד קלאגע זינדליך, עס איזט איין טאג, דען וויר דער פֿריידע ווידמען מיססען."

"ווענן זיך נור דאס געפֿיהל ערצווינגען ליעסע, מיין פֿערעהרטער רבי (זאגטע דער גאסט.) איין נעדריקטעס הערץ קאנן ניכט פֿראָה זיין, אונד דיא באנגע ערווארטונג לאסטעט שווערער אונד בייגט טיעפֿער אלס ענטשיעדענעס אונגליק." —

"פֿערטרויע אויף גאָטט, דער אונס ביזהער געשירמט האט, (זאגטע ר' נחמיה.) ביי וועלכעם פֿאָלקע האט זיך זיינע אללמאכט מעהר בעוויעזען, אלס ביי אונס? מעכטיגע נאציאָנען, דיא פֿאָר אונס בליהטען, זינד פֿאָן דער ערדע פֿערשוואונדען, גראָסע רייכע, דיא זיך געוואלטיג ערהאָבען אונד איבער וועלטטהיילע אויסדעהנטען, זינד פֿערניכטעט, איהרע בעוואָהנער זינד פֿערטילגט, אונד מיטטען אין דיעזער אללגעמיינען פֿערענדערונג אונד אומגעשטאלטונג ערהאלט זיך איין איינצעלנעס, שוואכעס יידישעס פֿאָלק. עס האט קיין פֿאטערלאנד, קיינע היימאטה, עס איזט ניכט פֿערייניגט, עס לעבט צערשטרייט, עס ווירד פֿאָן אָרט צו אָרט געשליידערט, עס פֿינדעט קיינע בלייבענדע שטעטטע, עס איזט דער גרויזאממסטען פֿערפֿאָלגונג פּרייזגעגעבען, אונד דענגאָך בעשטעהט עס. ווער היער ניכט דיא האנד גאָטטעס ערקעננט, מוס אבזיכטליך דיא אויגען פֿערשליעסען. גאָטטעס שוטץ ווירד ניע פֿעהלען, אונד וויא דאס וואָרט דעם פֿלוכעס אן אונס אין ערפֿיללונג געגאנגען איזט, וויא וויר פֿערטריעבען זינד אויס דעם לאנדע, וואָ מילך אונד האָניג פֿליעסט, זאָ ווירד אויך דיא גנאדענפֿאָללע פֿערהייסונג (נבואה) ערפֿיללט ווערדען, אונד גאָטט ווירד אונס זאממעלן פֿאָן אללען ענדען דער ערדע. דארום פֿערצאגעט ניכט אונד לאסט אייך ניכט באנגע ווערדען, ווערפֿעט אייער לייד אונד אייערע זאָרגע אם טאגע דער רוהע אב, דער אייך צו איינער עוויגען ערהייטערונג אייערעס בונדעס מיט גאָטט געגעבען איזט, וויא עס פֿאָם שבת הייסט: דענן ער איזט איין עוויגער בונד צווישען מיר אונד אייך. זייד איהר נור טרייא, דער האָכגעלאָבטע ווירד זיינען בונד ניכט ברעכען."

"איהר האבט וואָהל רעכט (ערווידערטע דער גאסט), גאָטט האט אונס וואונדערבאר ערהאלטען, אונד איך גלויבע פֿעסט אן דיא פֿאָרטדויער זיינער גנאדע פֿיר אונזער פֿאָלק. אבער אין וועלכעם עלענדען צושטאנדע פֿערהארט דאס ערהאלטענע פֿאָלק! איך ווייס, דאס דיא זינדען אונזערער פֿעטער דיעזעס אונהייל איבער אונס געבראכט האבען, דאס אונזערע אייגענען זינדען גראָס גענוג זינד; אבער זינד וויר דענן זאָ פֿיעל שלימטער אלס דיא פֿאָלקער אום אונס הער? ווארום איזט נון אונזער לאָז זאָ אונבעשרייבליך הארט? וואס איזט אונס דענן נאָך געבליעבען, וואס דאס לעבען ערפֿרייליך מאכט? וויר געהען וויא פֿערוואָרפֿענע אומהער, אלס ווערען וויר פֿאָן אללען וואָהלטהאטען דעם הימעלס אויסגעשלאָססען, וויא זאָללען וויר אונס דאמיט טראָסטען, דאס זיך גאָטט אין צוקונפֿט אונזערער ערבארמען ווירד, ווענן דיא געגענווארט אום אונס זאָ פֿינסטער איזט, ווענן וויר נור מיהזאם קעמפּפֿען מיססען, אום איין עלענדעס דאזיין צו ערהאלטען? לאָהנט עס זיך צו לעבען, ווענן יעדער אטהעמצוג איין זייפֿצער איבער אונזערע אונטערדיקונג אונד שמאך איזט? אונד דאָך מיססען וויר נאָך אין יעדעם אויגענבליקע פֿיר דיעזעס ארמזעליגע לעבען ציטטערן. אָ, דוא גראָסער, איינציגער גאָטט, דוא ביזט בארמהערציג, גנעדיג אונד גערעכט: אבער איזט דענן אונזערע שולד נאר זאָ שווער, דאס דיינע האנד זאָ הארט אויף אונס רוהט?"

דא ערהאָב זיך צאָרניג רבינו תם אונד זאגטע: "דיא שולד דערער איזט שווער, דיא מיט דעם מייסטער דעם וועלטאללעס רעכטען! דאס געשאָפּף זינדיגט, דאס געגען דען בעשלוס זיינעס שאָפּפֿערס מורדט. ער איזט גערעכט ביי אללעם, וואס איבער אונס קאָממט, דענן ער האנדעלט אן אונס מיט פֿאטער-טרייע. אָ, איהר ווערטהען הערען אונד פֿריינדע! לאססעט מיך האָפֿפֿען, דאס איהר ערגעבונג געלערנט האבט. אונד דענקעט אן יצחק, דער זיינע הענדע וויללינג בינדען ליעס אונד זיינע ברוסט דעם מעססער דארבאָט, בערייט, אלס אָפּפֿער געשטעט צו פֿאללען. איזט דענן דיעזעס לעבען אללעס, דאס איהר זיינע לאסט מיט זאָלכעם ווידערוויללען ערטראגעט? גיעבט עס ניכט איין יענזייטס דער גערעכטען פֿערגעלטונג? האט אייך גאָטט אויף דיעזע וועלט געזעטצט, אום אין איהרען פֿריידען צו שוועלגען, אום מיט אללען אייערען זינגען איהרע פֿיללע צו געניעסען? ניין, ער האט אייך דאס היילזאמע יאָך זיינעס בעזעליגענדען געזעטצעס אויפֿערלעגט, אום אייך געגען זינגענ-רייש צו שיטצען, אייערע זעעלען פֿאָם פֿערדערבען צו רעטטען, אונד אייך צו זיינעם איינענטהום צו מאכען."

דיא געזעללשאַפֿט וואורדע דורך דיעזעס געשפּרעך זעהר טריריג געשטיממט, מאן בענשטע גלייך, אונד אלס דער רבינו תם אים "שיר המעלות" צור שטעללע "שובה ד' את שביתנו כאפיקים בנגב" קאם, דא דראנג אויס זיינער ברוסט איין זאָלכער טיעפֿער זייפֿצער הערפֿאָר, דאס בייגאהע אללעם צו וויינען אנגעפֿאנגען האטטע.

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (דאס וואוכער-געזעטץ אים עסטערייכישען רייכסראטהע.)
זייטדעם דאס פֿערבאָט איבער דען וואוכער אייפֿ-
געהאָבען ווארדע, מעהרען זיך דיא קלאגען געגען
דיא וואוכערער, וועלכע נאמענטליך דאס בויערנ-
פֿאָלק אונד דיא ארמען האנדווערקער שאָנונגס-
לאָז אויסזויגען אונד צו גרונדע ריכטען. אייך אים
אונגארישען רייכסטאגע ערגרייפֿט באלד דער איינע,
באלד דער אנדערע דעפּוטירטע דאס וואָרט, אים
אבהילפֿע געגען דען וואוכער צו פֿערלאנגען. אבער
אללע דיעזע פֿאָרדערונגען ווערדען צוריקגעוויעזען,
וויל מאן עבען קיין מיטטעל קעננט, וואָדורך דער
וואוכער איים דער וועלט געשאַפֿפֿט ווערדען קאָנג-
טע. דיא ערפֿאהרונג האט בעלעהרט, דאס דיא
שטרענגסטען געזעטצע געגען דען וואוכער דאס
געלד נור נאָך מעהר „פֿערטהייערט" האבען! אונד
דאס איזט גאַנץ נאטירליך. דענן זאָבאלד דער
וואוכער פֿאָם געזעטצע אלס „פֿערברעכען" ער-
קלערט ווירד, דא בעפֿאססען זיך יא מיט דעמזעל-
בען עבען נור „פֿערברעכער", וועלכע דען אינגליק-
ליכען, דער אין איהרע הענדע פֿאללט, געוויס
ניכט שאָנען. צווייטענס לאָססט זיך דער וואוכערער
אין דיעזעם פֿאללע ניכט בלאָס פֿיר דאס געליע-
הענע געלד איינען אויסעראָרדענטליך האָהען
צינז בעצאהלען, זאָנדערן אייך פֿיר דיא שאנדע,
אלס „פֿערברעכער" צו געלטען, אונד אייך פֿיר
דיא פֿורכט פֿאָר דער שטראַפֿע! סאָלידע
קאפּיטאליסטען הינגעגען ציעהען זיך צוריק אונד
געבען אום קיינען פּרייז איהר געלד הער.
היערויס ערזיעהט מאן, דאס אללע געזעטצע גע-
גען דען וואוכער נור יענען ארמען לייטען
שאדען, וועלכע אונטער אללען אומשטענדען זיך
געלד אויסבאָרגען מיססען! אבער טראָטצדעם איזט
דיא וואוכער-פֿראגע אים עסטערייכישען רייכס-
ראטהע דיעזער טאגע דענגאָך צור שפּראכע גע-
קאָממען. איין פּאָלנישער דעפּוטירטער שטעללטע
נעמליך אן דיא רעגיערונג דיא אייפֿפֿאָרדערונג,
איין מיטטעל צו שאַפֿפֿען, וואָדורך דער וואוכער
בעזייטיגט ווערדען קאָננטע, דא זאָנסט
דאס בויערנפֿאָלק אין גאליציען באלד אן דען
בעטטעל-שטאב קאָממען מיססע. ער זאגטע, דאס
דיא וואוכערער דאָרט געלד צו 1000 פּראָצענטען
פֿערלייהען אונד אייף דיא הייזער אונד אקער-
פֿעלדער דער בויערן זאָגאר אינטאבולירען לאססען.
אללע וואָכע, יא אללע טאגע פֿינדען דאהער גע-
ריכטליכע עקסעקוציאָנען שטאטט, וואָ דיא ארמען
בויערן הילפֿלאָז פֿאָן הויז אונד האָף פֿערטריעבען
ווערדען. זאָללטע דיעס נאָך איינינע צייט פֿאָרט-
דויערן, דא ווירד'ס אין גאליציען מעהר קיינע בוי-
ערן, זאָנדערן נור נאָך בעטטלער געבען! — דיע-
זער דעפּוטירטע שפּראך נור אים אללגעמיינען
פֿאָן דער גראָססען געפֿאהר, וועלכע דער וואוכער
ברינגט. דא יעדאָך דיא רעדע פֿאָרציגליך פֿאָן גא-
ליציען ווארֿ, זאָ קאָננטע עס וואָהל יעדער פֿער-
שטעהען, דאס דיא קלאגע אייגענטליך געגען דיא
גאליצישען יודען געריכטעט ווארֿ. דא ערהאָב
זיך דער יידישע דעפּוטירטע הערר דאָקטאָר האָ-
ניגסמאנן (אבגעאָרדנעטער דער שטאדט קאָלאָמעא
אין גאליציען) אונד זאגטע: „עס לאָססט זיך ניכט
אין אברעדע שטעללען, דאס דער וואוכער אין גא-
ליציען בערייטס אונגעהייערן שאדען אנגעריכטעט
האבע; אללייך ווענן מאן גלויבט, דאס נור יודען
זיך מיט דעם וואוכער בעפֿאססען, זאָ איזט דיעס
איין אירטהום, דא אייך דער פּאָלנישע שלאכטיץ
(דער רייכע אדעל אין גאליציען) דען וואוכער גאַנץ
געוויססענלאָז בעטרייבט!" קיים וואַרען דיעזע
וואָרטע געשפּראָכען, אלס איין גראָססער לערם ענט-
שטאנד; דיא פּאָלנישען דעפּוטירטען פֿיהלטען זיך
נעמליך דורך דיעזע אייסערונג זעהר בעליידיגט
אונד שריען: „הערר קאָניגסמאנן מאָגע אייך נור
איינען גאליצישען עדעלמאנן נעננען, וועל-
כער זיינע הענדע מיט דעם וואוכער בעשמוטצט
האט!" הערר האָניגסמאנן וואָללטע עבען מיט איי-
ניגען „נאמען" הערפֿאָררוקען, אלס דער פּרעזידענט
איהם איינען ווינק געגעבען, צו שוויינען,
דא מאן איינען געוואלטיגען שקאנדאל בעפֿירכ-
טעטע. אלס דער שטורם זיך געלעגט האט, וואור-
דע פֿאָלגענדער בעשלוס געפֿאסט: „עס מוס דאהין
געשטרעבט ווערדען, דאס דער קליינגרונד-בעזיטץ
(דיא בויערן נעמליך) ניכט אין שולדען פֿערזינקען.
צו דיעזעם צוועקע מוס דאס בירגערליכע געזעטץ
אונד דאס שטראַף-געזעטץ אבגעענדערט
ווערדען!" — וויא אים דיעזעם בעשלוססע הער-
פֿאָרגעהט, וויל מאן אין עסטערייך וויעדער דען
וואוכער פֿערביעטען אונד דיא וואוכערער בע-
שטראַפֿען. וויר האבען אבער שאָן געזאגט, דאס
היערדורך דאס איבעל ניכט פֿערמינדערט, זאָנדערן
פֿערגראָססערט ווערדען מוס! דאס איזט געוויס דער
וועג ניכט, אום דיא בויערן פֿאָר דעם אונטערגאנגע
צו שיטצען. ניכט געזעטצע געגען דען וואוכער
זאָללטע דיא עסטערייכישע רעגיערונג שאַפֿפֿען,
זאָנדערן בילליגע קרעדיט-אנשטאלטען, וואָ דיא
ארמען בויערן אום גערינגע פּערצענטען געלד גע-
ליעהען בעקאָממען. ווענן דיא רעגיערונג אים
שטאנדע איזט, זאָלכע קרעדיט-אנשטאלטען צו
שאַפֿפֿען, דאנן ברייכט זיא קיינע געזעטצע געגען
דען וואוכער, דא יא ניעמאנד טהייערעס
געלד אויסלייהען ווירד, ווענן ער ביללינגעס
בעקאָממט! זאָלאנגע מאן אבער דעם בויערן ניכט
אייף אירגענד איינע ווייזע בילליגעס געלד פֿער-
שאַפֿפֿט, ווירד ער זיך אום דאס וואוכער-געזעטץ
ניכט קיממערן אונד זעלבסט דען וואוכערער אייפֿ-
זוכען, דענן — נאָטה קעננט קיין געזעטץ!

* (דיא נייע אונגארישע רענטען-אנלייהע.) וויא וויר ערפֿאהרען,
האט פֿינאנצ-מיניסטער סעלל פֿאָרלייפֿיג איינע אנ-
לייהע פֿאָן בלאָס 80 מילליאָנען אבגעשלאָססען.
40 מילליאָנען ווירד ער באלד בעקאָממען אונד דיא
אנדערע העלפֿטע ערסט שפּעטער. צו דיעזען 80
מילליאָנען ווערדען אין איינינען מאָנאטען נאָך 220
מילליאָנען צוגעליעהען ווערדען, דא דיא נייע רענ-
טען-אנלייהע פֿאָללע 300 מילליאָנען בעטראגען
ווירד. דיעזער פּלאן דער נייען רענטען-אנלייהע
ווירד שאָן הייטע דעם רייכסטאגע צור בעוויללי-
גונג פֿאָרגעלעגט ווערדען. דיעזע שטאאטס-רענטענ-
פּאפּיערע אייף הונדערט גולדען לויטענד, ווירד
מאן צום קורזע פֿאָן נור 80 גולדען צו קייפֿען בע-
קאָממען, אונד דא מאן דאָך יעהרליך אייף דיעזע
הונדערט-גולדענ-פּאפּיערע 6 פּערצענט, נעמליך 6
גולדען אין גאָלד אויסגעצאהלט בעקאָממט, זאָ
איזט דאס נאָך מעהר אלס 7½ פּערצענט, וויל
דער וועכסעל דאָך נור אום 80 גולדען געקויפֿט
ווירד. —

* (דיא יידישען קינדער אין דען „זימולטאנ-שולען.") דיא זימול-
טאנ- אָדער שטאאטס-שולען קיממערן זיך נאטיר-
ליך אים קיינע בעזאָנדערע רעליגיאָן. דיעזע שולען
בעפֿאססען זיך בלאָס מיט דעם אונטעררייכטע דער
וועלטליכען לעהר-געגענשטענדע. נון טייכטע אבער
דיא פֿראגע אייף: אָב יידישע קינדער, וועלכע איינע
זאָלכע זימולטאנ-שולע בעזוכען, פֿערפֿפֿליכטעט
זינד, אם שבת צו שרייבען אָדער צו צייכנען? היער
אין אונגארן מאכט'ס עבען יעדער שול-דירעקטאָר,
וויא ער'ס וויל. אין וויען האבען זיך דיא יודען אין
דיעזער אנגעלעגענהייט אן דען ניעדער-עסטעררייי-
כישען לאנדעס-שולראטה געווענדעט. אין איינעם
ערלאססע פֿאָן 10-טען פֿאָריגען מאָנאטס פֿערפֿיגטע
יעדאָך דער שולראטה, דאס דיא יידישען קנאבען
אונד מעדכען, וועלכע זימולטאנ-שולען בעזוכען,
אם שבת אָדער יום טוב פֿאָן שרייבען, צייכנען,
אָדער דען פֿאָרגעשריעבענען האנד-ארבייט'ן ניכט
בעפֿרייט ווערדען קאָננען, דא דאָ זימולטאנ-
שולע זיך אום דיא רעליגיאָן דער שילער ניכט קימ-
מערט. דאָך וועדע עס גוט (ווירד אין ערוועהנטעם
ערלאססע הינצוגעפֿיגט), ווענן דיא שטונדען-איינ-
טהיילונג זאָ געמאכט ווערדען קאָננטע, דאס אייף
זאמסטאג גאר קיין שרייבען אונד קיין צייכנען איינ-
קאָממע. — (וויר יעדאָך מיססען היער נור איינעם

פֿאָלליעטאָן.

דיא יודען אין ענגלאנד.

(34-טע פֿאָרטזעטצונג.)

„איינציגער, אללמעכטיגער גאָטט! (רייעף בענעדיקט).
דאס בלוט אין דען אדערן ווירד איינעם צו אייז."

„וויא ווארדע עס נון ווייטער אין בעציערס?" (פֿראנ-
טען מעהרערע).

„„שאָן דען אנדערן טאג וואר אללעס רוהיג, אלס
ווערע ניכטס פֿאָרגעפֿאללען, עס וואר אָרדענטליך, אלס
העטטען זיך דיא בירגער בעזאָנגען אונד געשעמט. וואס
האלף דאס אבער? דאדורך ווארדען דיא טאָדטען ניכט
לעבענדיג אונד דיא צערשטאָרונג ניכט אויסגעבעססערט. אינ-
דעססען מוס איך אייך דאָך איינען שאָנען צוג פֿאָן איינעם
אנדערן גייסטליכען מעלדען. איין טאגלאָהנער קאם איי-
נעם אבענדס צו מיינעם שוויעגערפֿאטער אונד בראכטע איהם
איינען זילבערנען לייכטער וויעדער, דען ערביים פּלינדערן
ערגריפֿפֿען האטטע. וואָבייא ער נאָך אום פֿערצייהונג פֿיר
זיין דאמאליגעס בענעהמען באט. איהר קאָננט אייך דענ-
קען, דאס מיין שוויעגערפֿאטער וויא אויס דען וואָלקען גע-
פֿאללען וואר, אונד דען מאנן בעשענקען וואָללטע. ער
נאהם אבער ניכטס אן, אונד זאגטע, דאס איהם זיין בייכט-
פֿאטער דיא צוריקגאבע דעם רויבעס צור פֿפֿליכט געמאכט
העטטע. וואס זאָלל איך אייך זאגען? עס ווארען נאָך דרייא
אָדער פֿיער בירגער, דיא דענזעלבען בייכטפֿאטער האט-
טען, אונד אללע דיעזע בראכטען דען בערויבטען יעדע
קליינינקייט צוריק. — אינדעססען ליעס מאן דיא יודען אין
פֿריעדען, אונד דיעזע ציטטערטען נור פֿאָר דער וויעדער-
קעהר דעס „פּאלמזאָנגטאגס". אונד ריכטיג! אן דיעזעם טאגע
ווארדע וויעדער איינע זאָלכע פּרעדיגט געהאלטען, אונד
וויעדער בראך דאס פֿאָלק אויס דער קירכע. דאָך דיעזעס
מאל וואר קיין אנשטענדיגער בירגער דאבייא, נור דיא גע-
מיינסטען לייטע גינגען געגען דיא יודען לאָז, אונד צוואר
אָהנע צאָרן, אָהנע וואוטה, נור מיט וויסטער פֿראָהליכקייט,
ניכט אום צו טאָדטען, זאָנדערן אום צו פּלינדערן.
דיא יודען האטטען אבער קליגליך דאס בעסטע פֿאָרהער
בייא זייטע געשאַפֿפֿט, דען רייבערן פֿיעל ווענינ אין דיא
הענדע, אונד דער הויפּט - שאדען ענטשטאנד דורך
דאס מוטהוויללינע פֿערדערבען פֿעסטער געגענשטענדע.
דיעזע פּרעדיגט אונד דיא פּלינדערונג וויעדערהאָלטען זיך
אויך אים דריטטען יאהרע, אונד נון בעשלאָססען דיא יודען,
דעם איבעל קינפֿטיג אבצוהעלפֿען. זיא פֿערשפּראכען דעם
בישאָף איינע סוממע, מיט וועלכער זיא יעהרליך דיא פּרע-
דיגט אבקויפֿען וואָללען, דאמיט דער גייסטליכע ניכט מעהר
פּרעדינע. דער פֿאָרשלאג ווארדע אנגענאָממען, אונד נון
ענטשטאנד איינע רעגעלמעסינע נייע, ניכט אונבעדייטענדע
אבגאבע, מיט וועלכער דער פֿריעדע בעצאהלט ווערדען
מוסטע."" —

„ווענן עס נור נאָך מיט געלד אבגעמאכט ווערדען
קאנן, איזט דאס אונגליק נור האלב (זאגטע איין צווייטער
נאסט.) עס איזט שלימם, אבער וואס טהוט מאן ניכט, אום
זיין לעבען צו פֿערזיכערן אונד זיך אנגסט אונד שרעקען צו
ערשפּארען? וואָללטע גאָטט, מאן וויסטע נור יעטצט אויך
ערסט, וויא מאן עס אנגרייפֿען מוס, אום זיך פֿאָן דער זאָר-
גע צו בעפֿרייען. איך בין זאָ געוויס איבערציינגט, דאס עס דא
נור אויף געלד אבגעזעהען איזט, וויא וויר הייטע שבת אין
דער גאנצען וועלט האבען. עס איזט יא אויך גאַנץ
נאטירליך. דא נעהען יעטצט דיא „קרייצפֿאהרער" הערום,
דיא ניכטס צו טהון אונד ניכטס צו לעבען האבען. דער
קאָפּף איזט איהנען שאָן פֿאָלל פֿאָן דעם גראָססען רייכטהום,
דען זיא דען טירקען אבנעהמען וואָללען. דער קרייצ-צוג
ווירד אבער נאָך אימער אויפֿגעשאָבען, מיטטלערווייל
האבען זיא ניכטס. אונד וואָהער זאָלל עס נון קאָממען?
פֿאָן דען יודען! ווענן נון נאָך פֿיעלע קריעגער אויס דער
„נאָרמאנדיע" צוריקקעהרען, דיא מאן דריבען ניכט מעהר
ברויכט, אונד דיא ניכט וויססען ווערדען, וואס זיא אנפֿאנ-
גען זאָללען, זעהע איך ניכט איין, וויא עס ווערדען
ווירד." — —

„נון יא! אייערע רעדען פֿעהלטען מיר נאָך! (רייעף
בענעדיקט.) דיא אנגסט שטעקט ווירקליך אן, אונד דיא
נעשיכטע פֿאָן בעציערס ליעגט מיר נאָך אין דען גליעדערן.""

„„אונד ווענן מאן אייך דיעזע נעשיכטע ניכט ער-
צעהלט העטטע? (זאגטע איין דריטטער נאסט) העטטעט
איהר דאנן ניכט נעוואוסט, דאס דער יודע דאס אונגליק-
ליכסטע נעשאָפּף אונטער דער זאָננע איזט? ווער מיינט עס
מיט אונס טרייא? ווער גאָננט אונס נוטעס? מאן בעהאנ-
דעלט אונס יא ניכט וויא מענשען, יעדער גלויבט, דאס אונ-
זערע נעהע איהן בעפֿלעקט. ווענן מאן אונס מיסהאנדעלט
אונד קרענקט, גלויבטע מאן קיינע זינדע צו בענעהען, מאן
שפּאָטטעט אונזערער טהרענען, מאן פֿערלאכט אונזערען
יאממער, וויר פֿינדען ווערער מיטלייד נאָך ערבארמען.""

„האלטעט איין! (רייעף ר' נחמיה), וועלך' העפֿטינע
וואָרטע! הייטע איזט שבת! אונזער גאנצעס נעשפּרעך האט